De Aktiegroep heeft vele vaders

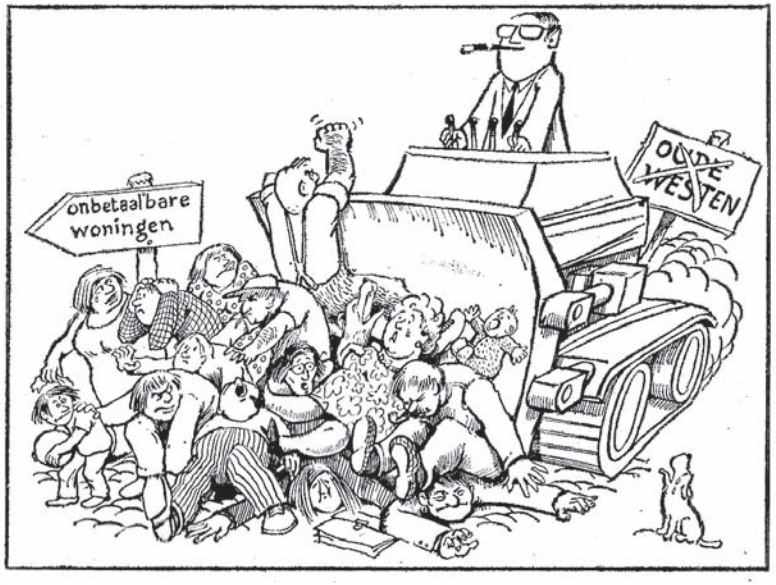

Uit Buurtkrant Oude Westen juni 1970 (tekening Gerard Goosen)

Veertig jaar geleden kwam Aktiegroep Het Oude Westen nogal luidruchtig ter wereld. Over die geboorte doen allerlei verhalen de ronde en menigeen beweert de vader van het wicht te zijn. Voor zo'n schone baby staan de kandidaten immers in de rij. Maar door wie is de boreling nou echt verwekt? Wees gerust, we noemen geen namen, al was het maar omdat we daar meer dan een Buurtkrant mee zouden vullen. Het ging om drie groepen vaders: een stel architecten, de club- en buurthuizen en lest best links en alternatief Rotterdam.

Ieder jaar 1500 krotten tegen de vlakte

Iedereen was het er allang over eens dat de wijken rond het centrum van Rotterdam toe waren aan een opknapbeurt.

Maar bij het bombardement van 1940 waren nogal wat woningen verwoest en de bewoners van het centrum hadden massaal onderdak gezocht in die oude wijken.

Met zoveel mensen op de vierkante kilometer was het ondoenlijk om de oude wijken een opknapbeurt te geven. Opknappen ging toen nog volgens het beproefde recept slopen en nieuwe huizen bouwen. Vraag één was dus: waar blijf je dan met al die mensen?
De woningnood had twee gezichten. Rotterdam had te weinig woningen en een groot deel had een zeer slechte kwaltieit. Het tekort aan woningen werd bestreden door heel veel nieuwe woningen bij te bouwen. De buitenwijken groeiden als kool, maar de woningnood wilde maar niet verdwijnen. Daarom werd voorlopig niets gedaan aan het verbeteren van de woningvoorraad. Alle energie werd gestoken in de nieuwbouwwijken. De oude wijken rond het centrum werden aan hun lot overgelaten. Nota na nota sprak er schande van, maar de vraag naar woonruimte was zo groot dat de slopershamer werkeloos bleef.
In 1969 lanceerde het college een saneringsnota waarin het de verwachting uitsprak dat Rotterdam in 1970 voldoende woonruimte zou hebben om iedereeen die dat wilde te huisvesten. Die gedachte was weliswaar veel te optimistisch, maar het maakte de weg vrij voor sloop. Het college stelde voor om ieder jaar 1500 krotten te slopen. In 1990 zou Rotterdam dan van zijn 33.000 krotten bevrijd zijn.

Saneren doe je zo

Maar als de woningnood toch was opgelost, waarom zou je dan na die sloop overal huizen gaan bouwen? Die grond kon wel beter worden gebruikt. De saneringsnota die al snel de bijnaam Sloopnota kreeg, liet daar geen misverstand over bestaan: 'Verwacht mag worden dat bepaalde saneringsgebieden om goede redenen geen woonbestemming zullen krijgen.' De oude wijken rond het centrum zagen de bui al hangen. Vroeg of laat moesten hun woningen wijken voor winkels en kantoren.
Eind 1969 nam de de Kring-Rotterdam van de Bond voor Nederlandse Architecten (BNA) het initiatief tot een studie van de saneringsproblemen. Vijf werkgroepen zouden aan de hand van Het Oude Westen laten zien hoe de sanering het beste kon worden aangepakt. Het Oude Westen was gekozen omdat de architecten daar voorlopig niemand voor de voeten zouden lopen. De slechtste complexen lagen immers in de wijken Cool en Rubroek. Volgens de Saneringsnota kwam Het Oude Westen pas als negentiende aan de beurt.
Onder de architecten was veel begrip voor de noodzaak om de sanering zeer geleidelijk aan te pakken, maar voor vier van de vijf werkgroepen stond toch wel vast dat na verloop van tijd, pakweg twintig tot dertig jaar, alle oudbouw zou zijn vervangen door nieuwbouw, lees: hoogbouw.
De vijfde werkgroep waarschuwde dat het bevriezen van een wijk en dan ineens saneren tot tussentijds verval en verpaupering leidt, en dat was volgens hen sociaal onaanvaardbaar. 'Onze generatie heeft het recht niet, het in eeuwen gegroeide teniet te doen door rigoureus te slopen. Waar nog een enigszins waardevolle omgeving aanwezig is, mag men die niet méér aantasten dan voor de verbetering van de woonstandaard noodzakelijk is...' De architecten erkenden dat de panden die totaal verkrot waren, moesten worden gesloopt. Maar de rest moest worden hersteld, zodat de wijk zich continu kon regenereren en de bewoners er konden blijven wonen. Een jaar later werden die gedachten uitgewerkt in het Rekonstruktieplan Het Oude Westen: 'Dit plan gaat uit van de bestaande situatie, d.w.z. van de bevolking, zoals ze nu in de wijk woont en werkt, en van de bebouwing zoals die nu funktioneert.' Het Rekonstruktieplan was vele jaren de koers waarop de Aktiegroep zou varen.

Maar wacht even, d'r was nog geen Aktiegroep. Hoe is die dan ontstaan?

Lees verder op pagina 3

De Aktiegroep heeft vele vaders (2)

Aktiegroep, wijkorgaan, interwijkorgaan

Vervolg van de voorpagina

In de jaren zestig van de vorige eeuw telde Het Oude Westen, Het Nieuwe Westen en Middelland heel veel club- en buurthuizen. Ieder geloof of overtuiging had er wel een, maar om nou te zeggen dat daar ook veel buurtbewoners kwamen, nee. Met de hand aan de subsidiekraan maande de overheid de instellingen tot samenwerking en zo ontstond in 1965 de Stichting tot Samenwerking en Opbouw in het Westen (SSOW). Door een meer buurtgerichte benadering te kiezen, hoopten de gezamenlijke instellingen hun invloed in de wijk terug te winnen.

Uit de overgeleverde rapporten blijkt dat de stichting dat vooral wilde bereiken door de organisatie van de wijken te verbeteren. Daartoe wilde de SSOW wijkorganen stichten in de wijken Middelland, Oude Westen en Nieuwe Westen. En op den duur moesten die wijkorganen samen een interwijkorgaan vormen. Tegenwoordig zou je dat een deelgemeente noemen. Maar, hou je vast, nu komt het: de eerste fase van dat plan was de vorming van Aktiegroep Het Oude Westen.
Dat plan werd vooral gedragen door de Stichting Buurtwerk Kruiskade, aan de Coolsestraat en de Stichting Ons Huis, in de Gouvernestraat, boven de Lantaren. Samen met Stichting De Roef, die vooral in Middelland actief was, vormden zij de Stichting Rotterdam West. De samenwerking binnen de SSOW ging kort daarop kopje onder en het plan om Aktiegroep Het Oude Westen te vormen, lag in handen van de Stichting Rotterdam West.

Maar hoe vorm je een actiegroep? De club- en buurthuiswerkers die die taak oppakten, richtten zich in eerste instantie op twee groepen. In Buurthuis Kruiskade was Cineclub actief, een initiatief van het Marxistisch Leninistisch Centrum Nederland (MLCN) om politieke films in de wijk te vertonen. In Ons Huis kwam regelmatig een groep moeders uit Het Oude Westen bijeen. Beide groepen werd een film over de verkrotting van de Haagse Schilderswijk voorgeschoteld en aansluitend werd gediscussieerd over de overeenkomsten met Het Oude Westen. De eigen wijk was natuurlijk stukken beter, maar de suggestie om iets te ondernemen tegen de verkrotting werd niettemin enthousiast opgepakt.
Eendrachtig werd de eerste buurtvergadering voorbereid. Op 11 maart 1970 kwam de wijk in grote getale naar de Lantaren. De geboorte van Aktiegroep Het Oude Westen was een feit. De opkomst overtrof de stoutste verwachtingen. De actiebereidheid was zo groot dat twee weken later een nog grotere bijeenkomst plaatsvond in Odeon.

Rotterdam West had een duidelijke rolverdeling voor ogen. De bewoners voerden actie, maar de buurthuisleiders zaten aan het stuur en soms, als acties in hun ogen dreigden te ontsporen, trapten ze flink op de rem. Zo kreeg een plan om autowrakken uit de wijk op de tramrails te deponeren niet de zegen van de buurthuiswerkers. Ondertussen werd vrij snel afgestevend op erkenning door het gemeentebestuur.
De Aktiegroep kreeg de status Voorlopig Initiatiefcomité voor de oprichting van een wijkorgaan en genoot voortaan een mooie subsidie.
De buurthuizen hielden de vinger aan de pols, maar het enthousiasme waarmee de actie door velen werd opgepakt, was zo groot dat die controle al snel ver te zoeken was. We doen een stapje terug in de tijd om te zien waar dat enthousiasme vandaan kwam, en waarom dat in Het Oude Westen zo eendrachtig naar buiten kwam.

Kun je hier nog leven

In het Oude Westen wonen 20.000 mensen, op 47 ha., waarvan slechts 4 pct. wordt gebruikt voor rekreatie. (vergeleken met Pendrecht: 33 pct.)

Deze 20.000 mensen wonen in een wijk zonder bomen, gras of ander groen, in nauwe straten, meestal in zeer slechte huizen.

De kinderen zijn voor hun speelmogelijkheden aangewezen op straten, waarin eigenlijk geen plaats voor hen is.

De huizen worden slechter, de straten worden slechter en voller, de mogelijkheid om dicht bij huis te leven worden steeds minder.

Veel buurtbewoners nemen het niet langer ! ! Ze willen weten wat hun kansen zijn om een beetje gelukkiger
en prettiger voort te blijven leven in dat Oude Westen.

Zij organiseren een buurtbijeenkomst op woensdag 11 maart in de “Lantaren”, Gouvernestraat 133, aanvang 20.00 uur.

Uit Buurtkrant Oude Westen maart 1970

De Aktiegroep heeft vele vaders (3)

Stadsfront tegen manifestatie C70

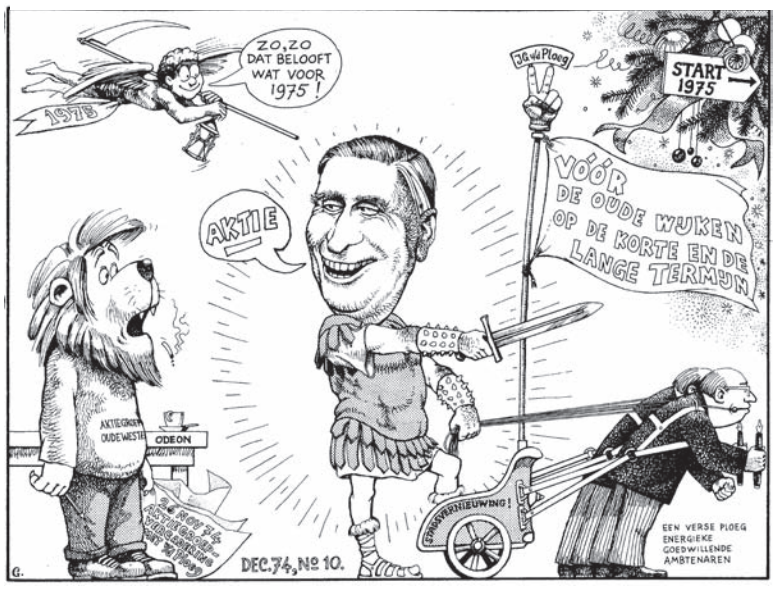

Uit Buurtkrant Oude Westen december 1974 (tekening Gerard Goosen)

De uitbreiding van de Rotterdamse haven stond al vele jaren bovenaan het verlanglijstje van het Rotterdamse gemeentebestuur. Maar de haven was ver weg en de stad had meer aandacht nodig. In 1969 kondigde het gemeentebestuur een grote manifestatie aan in het centrum van de stad. Communicatie ‘70, beter bekend als C’70, moest haven en stad dichter bij elkaar brengen. Het meest in het oog springende onderdeel was de Havodam, een reusachtige maquette van de Rotterdamse haven. Vanuit een Zwitserse stoeltjeslift konden belangstellenden zo een blik werpen op de grootste haven van de wereld.

De manifestatie verheerlijkte de relatie tussen de haven en de stad, in plaats van die ter discussie te stellen. Hij was bovendien peperduur en zo grootschalig dat vrijwel alles wat links of alternatief was zich tegen de manifestatie verzette. Kunstenaars verenigden zich in het Ludiek kreatief sabotaasjesentrum, met het hoofdkwartier in Buurthuis Kruiskade. Ze organiseerden een demonstratie met de leuze ‘WC’70, Rotterdam stinkt’ en plaatsten een paginagrote advertentie tegen ‘Communicatiestoornis 70’. De Socialistische Jeugd Rijnmond (SJ) bezette het kantoortje van C’70, en richtte daar een enorme ravage aan. Radio en TV waren op voorhand uitgenodigd om de bezetting bij te wonen, opdat iedereen goed kon zien hoe er in Rotterdam over C’70 werd gedacht. Het geld voor C’70 kon volgens de SJ beter worden besteed aan goede en goedkope woningen en een ‘verantwoorde sanering, waarbij het karakter van de wijk behouden blijft’. We hoorden dat al eerder uit de mond van de architectengroep die we in het begin van dit artikel ten tonele voerden.
Links en alternatief konden het steeds beter met elkaar vinden. Het verzet tegen C’70 sloot zich zelfs korte tijd aaneen in het zogenaamde Stadsfront. De bezetting van een flat aan de Van Oldenbarneveldtstraat was een voorbeeld van die veelkleurige samenwerking. Die straat was onder meer gekozen omdat de stoeltjeslift van C’70 daar langskwam. De bezoekers van C’70 werden zo in een moeite vergast op een demonstratie tegen dat ‘nepfeest’, tegen de woningnood en tegen de bouw van dergelijke elitewoningen die wel 400 tot 600 gulden per maand deden, ongeveer tien keer zoveel als een huisje onder de huurwaarde in Het Oude Westen.

En verder...

Die plotselinge veelkleurige samenwerking was van korte duur, maar hij was zo heftig en zo overtuigend dat Aktiegroep Het Oude Westen een vliegende start doormaakte.

In Het Oude Westen zijn in die beginperiode weinig resultaten geboekt. De vernieuwing van de bestrating die vaak genoemd wordt als resultaat van de acties van het eerste uur was al geruime tijd voor die acties gepland. De Buurtvergadering had zich weliswaar unaniem uitgesproken voor het Reconstructieplan van de architectenwerkgroep, maar het zou nog vier jaar duren eer op dat vlak duidelijke resultaten werden geboekt. Veel bewoners trokken zich teleurgesteld uit de Aktiegroep terug.
De club- en buurthuizen raakten ook steeds minder geïnteresseerd in de Aktiegroep. Eén van de buurthuisleiders ging er tegen de zin van zijn directeur nog een tijdje mee door en vestigde zich, buiten de directe controle van zijn directeur, in een winkeltje op de hoek van de Gaffelstraat en de Gaffeldwarsstraat. Deze Buurtwinkel was voortaan tevens het hoofdkwartier van Aktiegroep Het Oude Westen. De samenwerking tussen buurtwerker en Aktiegroep liep eind 1973 op de klippen. Na een aantal conflicten werd de samenwerking beëindigd. De buurtwerker vertrok, de Aktiegroep bleef.
En de linkse beweging? De nazaten van de MLCN, inmiddels omgedoopt tot KEN, KKR en KORO, bleven nog enkele jaren zeer actief in de Buurtwinkel, maar zij zagen geen kans om de buurt blijvend bij hun acties te betrekken. Daarvoor was de wijk te verpauperd. De mensen die een keuze hadden, waren vaak al verhuisd en de wijk was, nog meer dan vroeger, een studentenwijk geworden. Omstreeks 1974 verliet de MLCN de Aktiegroep. Ondanks al die aderlatingen was de Aktiegroep springlevend. Sterker nog, de schone baby van weleer was een organisatie waar voortaan rekening mee werd gehouden. Toen de Aktiegroep vanaf 1974 stevig inzette op de stadsvernieuwing werden op dat terrein al vrij snel de eerste tastbare resultaten bereikt. In plaats van die 33.000 krotten te slopen, besloot het gemeentebestuur ze te kopen en op te knappen. De stadsvernieuwing was begonnen.